Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tiende Afdeling)

30. juni 2016 *

»Præjudiciel forelæggelse — tilrettelæggelse af arbejdstiden — direktiv 2003/88/EF — ret til årlig betalt ferie — lærere — rekreationsorlov — årlig ferie, der falder sammen med rekreationsorlov — ret til at afholde den årlige ferie på et andet tidspunkt«

I sag C-178/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (ret i første instans i Wrocław, tiende afdeling for arbejdsret og social sikring, Polen) ved afgørelse af 1. april 2015, indgået til Domstolen den 20. april 2015, i sagen:

Alicja Sobczyszyn

mod

Szkoła Podstawowa w Rzeplinie

har

DOMSTOLEN (Tiende Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, F. Biltgen, og dommerne E. Levits (refererende dommer) og M. Berger,

generaladvokat: Y. Bot

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved K. Herbout-Borczak og M. van Beek, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

* Processprog: polsk.

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 7 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden (EUT 2003, L 299, s. 9).

2 Dette spørgsmål er blevet forelagt under en tvist mellem Alicja Sobczyszyn og hendes arbejdsgiver, Szkoła Podstawowa w Rzeplinie (grundskolen i Rzeplin, Polen), angående Alicja Sobczyszyns ansøgning om at benytte sin ret til årlig betalt ferie for et år, hvor hun havde haft rekreationsorlov.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Artikel 1 i direktiv 2003/88 med overskriften »Formål og anvendelsesområde« fastsætter:

»1. Dette direktiv indeholder minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden.

2. Dette direktiv finder anvendelse på:

a) de minimale […] årlige ferier […]

[...]«

4 Direktivets artikel 7 med overskriften »Årlig ferie« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at alle arbejdstagere får en årlig betalt ferie af mindst fire ugers varighed i overensstemmelse med de kriterier for opnåelse og tildeling heraf, som er fastsat i national lovgivning og/eller praksis.

2. Den minimale årlige betalte ferieperiode kan ikke erstattes med en finansiel godtgørelse, medmindre arbejdsforholdet ophører.«

5 Artikel 17 i direktiv 2003/88 bestemmer, at medlemsstaterne kan fravige visse bestemmelser i direktivet. Der er ikke fastsat fravigelser for så vidt angår direktivets artikel 7.

Polsk ret

6 Den vedtagne tekst i Ustawa-Karta Nauczyciela (lov om lærere) af 26. januar 1982 (Dz. U. af 2014, nr. 191, position 1198, herefter »lov om lærere«) er en særlig lov, som fastsætter læreres rettigheder og pligter. Kodeks Pracy (lov om arbejdsforhold), vedtaget ved lov af 26. juni 1974 (Dz. U. af 1974, nr. 24, position 141), med senere ændringer, gælder kun subsidiært for lærere.

7 Artikel 64 i lov om lærere er affattet således:

»1. Lærere, som er ansat på en skole, hvor der i forbindelse med tilrettelæggelsen af arbejdet fastsættes sommer- og vinterferier, har ret til årlige ferier af en varighed, som svarer til disse ferier, som de afholder under disse ferier.

[...]

3. Lærere, som er ansat på en skole, hvor der ikke fastsættes skoleferier, har ret til en årlig ferie på 35 arbejdsdage i den periode, som fastsættes i ferieplanen.

[...]

5a. Lærere, som er ansat på en skole, hvor der ikke fastsættes skoleferier, har ved påbegyndelse eller ophør af et ansættelsesforhold i løbet af et kalenderår ret til årlig ferie i forhold til den periode, hvori de har arbejdet, i overensstemmelse med de særlige bestemmelser.«

8 Lovens artikel 73 bestemmer:

»1. Skolelederen tildeler lærere, som er ansat tidsubegrænset og på fuld tid, og som har mindst syv års anciennitet på skolen, rekreationsorlov med henblik på at følge en lægeordineret behandling, idet orlovens maksimale varighed er et år, som tildeles på én gang [...]

[...]

5. Under rekreationsorloven bevarer læreren sin månedlige grundløn med anciennitetstillæg, samt retten til andre arbejdsrelaterede ydelser, herunder de sociale fordele, der er fastsat i artikel 54.

6. Senest to uger før rekreationsorlovens udløb fremsender skolelederen en indkaldelse til læreren til undersøgelser, hvis formål er at kontrollere, at der ikke foreligger omstændigheder, som gør, at den pågældende ikke er i stand til at udøve sit arbejde.

[...]

8. Lærere kan først få tildelt en ny rekreationsorlov tidligst et år efter datoen for ophøret af den tidligere rekreationsorlov. Den samlede periode med rekreationsorlov kan ikke overstige tre år i løbet af hele den pågældendes karriere.

[...]

10. Lærerens overenskomsttilsluttede læge afgør, om der er behov for en rekreationsorlov i forbindelse med tildelingen af en lægeordineret behandling. Den i første punktum omhandlede afgørelse kan være genstand for en klage til den klageinstans, som er fastsat i de bestemmelser, der er truffet i henhold til stk. 11 og i overensstemmelse med den procedure, som er fastsat i disse bestemmelser. [...]«

9 Artikel 14 i lov om arbejdsforhold findes i denne lovs kapitel II med overskriften »Arbejdsrettens grundlæggende principper«. Denne artikel bestemmer:

»En arbejdstager har ret til hvile i overensstemmelse med de regler, der finder anvendelse på arbejdets varighed, fridage og årlig ferie.«

10 Den nævnte lovs artikel 152, stk. 1, har følgende ordlyd:

»En arbejdstager har ret til en sammenhængende årlig periode med betalt ferie, herefter »ferie«.«

11 Samme lovs artikel 165 bestemmer:

»Hvis arbejdstageren ikke kan påbegynde sin ferie inden for den fastsatte frist af grunde, som berettiger hans fravær fra arbejdet, og navnlig som følge af:

1) midlertidig uarbejdsdygtighed på grund af sygdom

2) isolation i forbindelse med en smitsom sygdom

3) indkaldelse til at deltage i en militær øvelse eller i en militær uddannelse i en periode på indtil tre måneder

4) barselsorlov,

er arbejdsgiveren forpligtet til at udsætte ferien til et senere tidspunkt.«

12 Artikel 166 i lov om arbejdsforhold lyder således:

»Hvis ferien ikke er blevet afholdt som følge af:

1) midlertidig uarbejdsdygtighed på grund af sygdom

2) isolation i forbindelse med en smitsom sygdom

3) deltagelse i en militær øvelse eller i en militær uddannelse i en periode på indtil tre måneder

4) barselsorlov,

er arbejdsgiveren forpligtet til at udsætte ferien til et senere tidspunkt.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

13 Alicja Sobczyszyn har siden 2008 været lærer i skoleinstitutionen Szkoła Podstawowa w Rzeplinie (grundskolen i Rzeplin), som er hendes arbejdsgiver..

14 Pr. 1. januar 2011 havde Alicja Sobczyszyn optjent ret til 35 dages årlig ferie i overensstemmelse med artikel 64, stk. 3, i lov om lærere. Fra den 28. marts til den 18. november 2011 blev hun af sin arbejdsgiver tildelt en rekreationsorlov i medfør af nævnte lovs artikel 73 med henblik på at følge en lægeordineret behandling.

15 Den 27. april 2012 krævede Alicja Sobczyszyn sin ret til de årlige feriedage, som hun havde optjent for 2011, og som hun ikke havde kunnet afholde som følge af sin rekreationsorlov. Hendes arbejdsgiver nægtede hende denne ret med den begrundelse, at eftersom det i ferieplanen for 2011 var fastsat, at hun skulle afholde sin årlige ferie fra den 1. til den 31. juli 2011, var hendes ret til årlig ferie for 2011 blevet absorberet af den periode med rekreationsorlov, som lå mellem disse samme datoer.

16 Den forelæggende ret, for hvilken Alicja Sobczyszyn har anlagt et søgsmål, er i tvivl om, hvorvidt de nationale bestemmelser, som regulerer læreres ret til årlig ferie, er i overensstemmelse med artikel 7 i direktiv 2003/88. I denne forbindelse er den forelæggende ret af den opfattelse, at Domstolen endnu ikke har haft anledning til at tage stilling til fortolkningen af denne bestemmelse i EU-retten, når en periode med årlig ferie overlapper en periode med rekreationsorlov, således som fastsat i polsk ret.

17 Under disse omstændigheder har Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (ret i første instans i Wrocław, tiende afdeling for arbejdsret og social sikring, Polen) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 7 i [...] direktiv 2003/88 [...], hvorefter medlemsstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at alle arbejdstagere får en årlig betalt ferie af mindst fire ugers varighed i overensstemmelse med de kriterier for opnåelse og tildeling heraf, som er fastsat i national lovgivning

og/eller praksis, fortolkes således, at en lærer, som har afholdt rekreationsorlov som omhandlet i [lov om lærere], derudover erhverver ret til ferie efter de almindelige arbejdsretlige bestemmelser for det år, hvor han har afholdt rekreationsorloven?«

Om det præjudicielle spørgsmål

18 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning eller praksis som den i hovedsagen omhandlede, der tillader, at en arbejdstager, som holder rekreationsorlov tildelt i overensstemmelse med national ret i den årlige ferieperiode, som er fastsat i feriekalenderen for den institution, som han er ansat ved, ved rekreationsorlovens ophør kan nægtes ret til at afholde sin årlige ferie på et senere tidspunkt.

19 I denne henseende bemærkes for det første, som det også fremgår af ordlyden af artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88, der ikke kan fraviges, at alle arbejdstagere har ret til en årlig betalt ferie af mindst fire ugers varighed. Denne ret til årlig betalt ferie bør betragtes som et særligt vigtigt princip i Unionens sociallovgivning, som skal gennemføres af de kompetente nationale myndigheder inden for de udtrykkelige grænser, der er fastsat ved direktiv 2003/88 (dom af 10.9.2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, præmis 18 og den deri nævnte retspraksis).

20 For det andet bemærkes, at retten til årlig betalt ferie ikke blot skal betragtes som et særligt vigtigt princip i Unionens sociallovgivning, men at den endvidere udtrykkeligt fremgår af artikel 31, stk. 2, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, som i medfør artikel 6, stk. 1, TEU har samme juridiske værdi som traktaterne (dom af 22.11.2011, KHS, C-214/10, EU:C:2011:761, præmis 37, og af 3.5.2012, Neidel, C-337/10, EU:C:2012:263, præmis 40).

21 For det tredje kan retten til årlig betalt ferie ikke fortolkes indskrænkende (jf. dom af 22.4.2010, Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, C-486, EU:C:2010:215, præmis 29).

22 Endvidere har Domstolen allerede fastslået, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88 i princippet ikke er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter bestemmelser om udøvelsen af den ret til årlig betalt ferie, som udtrykkeligt er fastsat i direktivet, selv om denne lovgivning indebærer, at retten hertil fortabes ved udløbet af en referenceperiode, dog under den forudsætning, at en arbejdstager, som har fortabt retten til årlig betalt ferie, faktisk har haft mulighed for at gøre brug af denne ret (dom af 10.9.2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis).

23 Det fremgår ligeledes af Domstolens praksis, at formålet med retten til en årlig betalt ferie er at give arbejdstageren mulighed for at hvile ud og have en periode til rådighed, hvorunder han kan slappe af og nyde sin fritid (jf. dom af 20.1.2009, Schultz-Hoff m.fl., C-350/06 og C-520/06, EU:C:2009:18, præmis 25).

24 Domstolen har heraf udledt, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88 i tilfælde af overlapning mellem en årlig ferie og en sygeorlov skal fortolkes således, at den er til hinder for nationale retsforskrifter eller praksis, hvorefter retten til årlig betalt ferie bortfalder ved udløbet af referenceperioden og/eller en overførselsperiode, der er fastsat ved national ret, når arbejdstageren har haft sygeorlov inden for hele eller en del af referenceperioden, og han følgelig rent faktisk ikke har haft mulighed for at gøre brug af den nævnte ret (jf. bl.a. dom af 20.1.2009, Schultz-Hoff m.fl., C-350/06 og C-520/06, EU:C:2009:18, præmis 49, og af 10.9.2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, præmis 19).

25 Domstolen har nemlig været af den opfattelse, at formålet med retten til en årlig betalt ferie, som er at give arbejdstageren mulighed for at hvile ud og have en periode til rådighed, hvorunder han kan slappe af og nyde sin fritid, er forskellig fra formålet med retten til sygeorlov, som er at gøre det muligt for arbejdstageren at komme sig efter en sygdom (jf. i denne retning dom af 21.6.2012, ANGED, C-78/11, EU:C:2012:372, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis).

26 Henset til disse forskellige formål med de to slags orlov har Domstolen konkluderet, at en arbejdstager, der har sygeorlov under sin forud fastlagte årlige ferie, efter anmodning har ret til at afholde ferie på et tidspunkt, der ikke falder sammen med sygeorloven, således at han reelt kan nyde godt af sin årlige ferie (jf. dom af 10.9.2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, præmis 22, og af 21.6.2012, ANGED, C-78/11, EU:C:2012:372, præmis 20).

27 Det er i lyset af disse betragtninger, som fuldt ud kan overføres på en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en rekreationsorlov overlapper en på forhånd fastlagt årlig ferieperiode, at det skal afgøres, om denne overlapning, henset til det eventuelt forskellige formål med de omhandlede to typer af orlov, kan være til hinder for, at den af arbejdstageren optjente ferie afholdes på et senere tidspunkt.

28 I denne henseende bemærkes, at selv om det i sidste ende tilkommer den nationale ret, som er den eneste, der har kompetence til at fortolke den nationale lovgivning, at afgøre, om formålet med en rekreationsorlov adskiller sig fra formålet med årlig betalt ferie som fastsat i artikel 7 i direktiv 2003/88, som fortolket af Domstolen, kan sidstnævnte, som er blevet anmodet om at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar med henblik på løsningen af den tvist, som er indbragt for den, med henblik herpå give denne retningslinjer, som er udledt af samtlige de oplysninger, som denne ret har fremlagt, og bl.a. af forelæggelsesafgørelsens begrundelse.

29 For så vidt angår formålet med retten til rekreationsorlov, således som fastsat i polsk ret, bemærkes, at artikel 73, stk. 1, i lov om lærere fastslår, at den nævnte orlov tildeles »med henblik på at følge en lægeordineret behandling« i en varighed af maksimalt ét år, som tildeles på én gang. Ifølge denne artikels stk. 10 er det lærerens overenskomsttilsluttede læge, som afgør, om der er »behov for en rekreationsorlov i forbindelse med tildelingen af en lægeordineret behandling«. Desuden bestemmer denne lovs artikel 73, stk. 6, at læreren to uger før den nævnte orlovs ophør skal møde til undersøgelser, hvis formål er at kontrollere, at der ikke foreligger omstændigheder, som gør, at den pågældende ikke er i stand til at genoptage sit arbejde.

30 Som den forelæggende ret imidlertid selv har bemærket i forelæggelsesafgørelsen, kan de elementer, der er nævnt i nærværende doms foregående præmis, bestyrke argumentet om, at den i hovedsagen omhandlede rekreationsorlov har til formål at forbedre helbredstilstanden hos de arbejdstagere, for hvilke den ordineres, og at den ikke, i modsætning til den årlige betalte ferie, der er fastsat i artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88, tilsigter at give disse arbejdstagere en periode, hvorunder de kan slappe af og nyde deres fritid, eftersom de skal følge en lægeordineret behandling.

31 Det er i lyset af disse retningslinjer og i lyset af alle de forhold, som på nationalt plan regulerer tildelingen af retten til rekreationsorlov, at det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om formålet med sidstnævnte ret er forskelligt fra formålet med årlig betalt ferie, der er defineret i artikel 7 i direktiv 2003/88, således som fortolket af Domstolen.

32 I tilfælde af, at den forelæggende ret måtte finde, at der foreligger en sådan forskel, skal den nationale lovgivning fastsætte en forpligtelse for arbejdsgiveren til at give den pågældende arbejdstager en anden årlig ferieperiode foreslået af arbejdstageren, der i givet fald er forenelig med de tvingende hensyn vedrørende arbejdsgiverens interesser, idet det ikke på forhånd må udelukkes, at den nævnte periode kan ligge uden for referenceperioden for den omhandlede årlige ferie (jf. i denne retning dom af 10.9.2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, præmis 22 og 23).

33 Som det fremgår af Domstolens praksis, får den betalte årlige ferie ganske vist kun sin fulde positive virkning for arbejdstagerens sikkerhed og sundhed, såfremt den holdes inden for det år, hvor det er foreskrevet, dvs. i det løbende år, men hviletiden har dog fortsat betydning, selv om den holdes i en efterfølgende periode (jf. dom af 6.4.2006, Federatie Nederlandse Vakbeweging, C-124/05, EU:C:2006:244, præmis 30, og af 20.1.2009, Schultz-Hoff m.fl., C-350/06 og C-520/06, EU:C:2009:18, præmis 30).

34 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning eller praksis, som den i hovedsagen omhandlede, som tillader, at en arbejdstager, som afholder rekreationsorlov tildelt i overensstemmelse med national ret, i den årlige ferieperiode, som er fastsat i feriekalenderen for den institution, som han er ansat ved, ved rekreationsorlovens ophør kan nægtes ret til at afholde sin årlige betalte ferie på et senere tidspunkt, forudsat at formålet med retten til rekreationsorlov er forskelligt fra formålet med retten til årlig ferie, hvilket det tilkommer den nationale ret at afgøre.

Sagens omkostninger

35 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tiende Afdeling) for ret:

Artikel 7, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning eller praksis som den i hovedsagen omhandlede, der tillader, at en arbejdstager, som afholder rekreationsorlov tildelt i overensstemmelse med national ret i den årlige ferieperiode, som er fastsat i feriekalenderen for den institution, som han er ansat ved, ved rekreationsorlovens ophør kan nægtes ret til at afholde sin årlige betalte ferie på et senere tidspunkt, forudsat at formålet med retten til rekreationsorlov er forskelligt fra formålet med retten til årlig ferie, hvilket det tilkommer den nationale ret at afgøre.

Underskrifter